

Literárne dielne čítania na súkromnej základnej škole BellAmos

Minilekcia

alebo motivácia – v tejto časti predstavíme tému, aktivitu, ktorej sa budú deti venovať, jav, ktorý budeme sledovať alebo zručnosť, ktorú budeme rozvíjať. Výber tém je na učiteľovi – do dielní sme zaradili aktivity, ktoré priamo súviseli s literárnou teóriou, gramatickými javmi a pod., resp. aktivity, ktorými sme prehlbovali (aktualizovali) etické či dejepisné témy. Je dôležité, aby učiteľ v tejto fáze modeloval, hovoril so žiakmi o danom jave. Ukazuje žiakom, ako by úlohu plnil on.

Vlastné čítanie

Po minilekcii (motivácii) nasleduje vlastné čítanie – učiteľ číta spolu s deťmi.

Čítanie má svoje pravidlá:

1. Čítame po celý čas.
2. Nikoho nevyrušujeme.
3. Knihu na čítanie si vyberieme ešte pred začiatkom dielne čítania.
4. Môžeš čítať kdekoľvek.
5. Ak nemáš chuť čítať, potichu sleduj ostatných.

Pravidlá 1. – 4. sú všeobecne zaužívané, osvedčené. My, ako začiatočníci v dielňach čítania, sme si stanovili pravidlo č. 5. Nie všetky deti boli zvyknuté čítať, zo začiatku medzi sebou komunikovali; postupne ich však pohltila čitateľská atmosféra.

Čitateľské reakcie

Nesmú chýbať. Je priam nevyhnutné, aby sa vyjadrilo každé dieťa, ktoré má záujem a chuť sa vyjadriť.

- Poradie môžete žrebovať.
- Môžete vytvárať dvojice, ktoré sa navzájom informujú o svojich zisteniach.
- Môžete sedieť v kruhu (osobný tip – najlepšie!).

Deti čítajú vypracované zadania a ak niekto chce, reaguje... verbálne, neverbálne. Niekedy sa nepýtajú, niekedy cítia potrebu vypovedať to svoje.

Niektoré deti svoje zadania vypracujú len tézovito – vždy sa však prihlásia o slovo, aby svoje myšlienky v osnove rozviedli. V mojom prípade nebazírujem na forme – ale dávam slobodu, aby sa dostavil obsah, rozmýšľanie, o ktoré v prvom rade ide.

Najmä vo vyšších ročníkoch sa stáva, že reflexie otvorili ďalšie otázky, ktoré vyplynuli z vypracovaných zadaní. Jednou z možností bolo na tému a podnety od detí nadviazať. Ak cítite záujem detí, má to zmysel (takto vznikla napríklad séria dielní s podtitulom *Sloboda – zodpovednosť – následky*.)

Feedback od vyučujúceho dostávajú prostredníctvom slovného komentu, napr.: *Ďakujem za Tvoje slová, Ivo. Napísal si nádherný list. Pre toto sa oplatí robiť dielne čítania - lebo sa otvoríte a ste sami sebou. Nemusíš sa na nič hrať ;-)*

Lili, veľmi si ma prekvapila. Mám zimomriavky. Úžasný list.

Podoby jednotlivých dielní čítania sa môžu líšiť, je však dôležité mať na mysli, že práve pravidelnosť a očakávateľnosť (doslova až stereotyp) je veľmi potrebná.

Samozrejme, učiteľ sa môže odhodlať zaradiť do dielní aj tzv. voľné čítanie. Voľné čítanie je vyučovacia hodina bez riadených učiteľových zásahov (t. j. bez zadaných úloh). Podľa rôznych výskumov žiaci, ktorí si môžu čítať knihy podľa vlastného výberu, kvôli zážitku i poučeniu, ktoré si nachádzajú v knihách sami, bez nutnosti plniť úlohy či sa zamýšľať nad konkrétnym zadáním, majú okrem iného lepšie výsledky vo vzdelávaní, lepšie zvládajú rôzne druhy testov zameraných na čitateľskú gramotnosť, majú lepšiu slovnú zásobu, lepšie sa písomne vyjadrujú – a majú lepšie vzťahy so spolužiakmi v triede (Šafránková, Šlapal, 2017, str. 10).

Dielne čítania zároveň vytvárajú priestor pre pravidelné reflexie čítania, a to nielen na vyučovaní. Žiaci 5. – 7. ročníka Súkromnej základnej školy BellAmos prezentujú každé dva mesiace svoje zápisy z prečítaných kníh. Po prečítaní knihy deti samy uvážia, či kniha stojí za zápis podľa osnovy. Ak áno, spravia zápis; ak nie, len si zaznačia prečítanú knihu (prípadne doplnia stručné hodnotenie). Pri nedočítaných knihách odporúčame vždy zdôvodniť, prečo bola kniha nedočítaná.

Odporúčaná osnova:

1. Autor, názov knihy, počet strán
2. Kde a kedy sa dej odohráva
3. Hlavné postavy + stručná charakteristika
4. Stručný dej (bez prezradenia rozuzlenia)
5. Citácie – prečítanie zaujímavého úryvku z knihy
6. Názor na knihu (hodnotenie 0 – 10, zábava – čomu som sa smial (a) / čoho alebo o koho som sa bál (a), nové informácie – čo som sa z knihy dozvedel (a), ilustrácie, ja a hlavné postavy – sympatie, nesympatia a prečo, čo alebo koho mi kniha pripomenula, vierohodnosť ...)

Klasické zápisy do čitateľských denníkov majú mnohé úskalia – žiaci nepíšu vlastné slová a formulácie; až priveľká pomoc rodičov; mnoho žiakov dáva veľký dôraz na zápis obsahu. Spracovanie zápisu podľa osnovy dáva možnosť samostatne formulovať vlastné myšlienky. Žiaci nie sú hodnotení za množstvo prečítaných kníh. Pri prezentovaní týchto čitateľských zápisov sa zameriavame práve na dodržanie odporúčanej osnovy, na schopnosť vyjadriť svoj názor na knihu; pri spätnej väzbe presne vedia, čo majú ešte zlepšiť. Zároveň v zápisoch zachytávajú svoje emócie, nejde o formalitu.

Miloš Šlapal (2010, str. 36 – 37) uvádza, že postupne je možné zvyšovať požiadavky na úroveň zápisu z čítania, v ktorom sa žiak zameria na príbeh z pohľadu postáv, prostredia, jazyka, kľúčového problému či z hľadiska skúsenostného (autora, resp. čitateľa).

Vzhľadom na to, že dielne čítania prebiehajú v Súkromnej základnej škole BellAmos len krátko, pracujú žiaci len so základným typom zápisu.

Niektorí učelia pokladajú zoznam prečítaných kníh za súkromný dokument, ktorý žiakovi pomáha pri reflexii čítania.